चौखम्बा-स्तोत्र-ग्रन्थमाला

(१३)

अथ

गङ्गालहरी

प्रकाशकः—चौखम्बा-संस्कृत-पुस्तकालय, बनारस सिटी।

सं० २००५] मू० =)॥ [१९४८ ई०

॥ श्रीः ॥

गङ्गालहरी

समृद्धं सौभाग्यं सकलवसुधायाः किमपि तन्महै-
श्वर्यं लीलाजनितजगतः खण्डपरशोः ॥ श्रुतीनां सर्वस्वं
सुकृतमथ मूर्तं सुमनसां सुधासौन्दर्यं ते सलिलमशिवं

नः शमयतु ॥१॥ दरिद्राणां दैन्यं दुरितमथ दुर्वासनहृदां
द्रुतं दूरीकुर्वन् सकृदपि गतो दृष्टिसरणिम् ॥ अपिद्रा-
गाविद्याद्रुमदलनदीक्षागुरुरिह प्रवाहस्ते वारां श्रियमयम-
पारां दिशतु नः ॥२॥ उदञ्चन्मार्तण्डस्फुटकपटहेरम्बजननी
कटाक्षव्याक्षेपक्षणजनितसंक्षोभनिवहाः ॥ भवन्तु त्वङ्ग-
न्तो हरशिरसि गङ्गातनुभुवस्तरङ्गाः प्रोत्तुङ्गा दुरितभयभ-

ङ्गाय भवताम् ॥३॥ तवालम्बादम्ब स्फुरदलघुगर्वेण सहसा मया सर्वेऽवज्ञासरणिमथ नाताः सुरगणाः ॥ इदानीमौदास्यं भजसि यदि भागीरथि तदा निराधारः केषामिह कथय हा रोदिमि पुरः ॥४॥ स्मृतिं याता पुंसामकृतसुकृतानामपि च या हरत्यन्तस्तन्द्रां तिमिरमिव चन्द्रांशुसरणिः॥ इयं सा ते मूर्तिः सकलसुरसंसेव्यसलिला ममान्तःसन्तापं

त्रिविधमपि पापं च हरताम् ॥५॥ अपि प्राज्यं राज्यं तृणमिव परित्यज्य सहसा विलोलद्वानीरं तव जननि तीरं श्रितवताम्॥ सुधातः स्वादीयः सलिलभरमातृप्ति पिबतां जनानामानन्दः परिहसति निर्वाणपदवीम् ॥६॥ प्रभाते स्नातीनां नृपतिरमणीनां कुचतटीगतो यावन्मातर्मिलति तव तोयैर्मृगमदः॥ मृगास्तावद्वैमानिकशतसहस्रैः परिवृता

विशन्ति स्वच्छन्दं विमलवपुषो नन्दनवनम् ॥७॥ स्मृतं
सद्यः स्वान्तं विरचयति शान्तं सकृदपि प्रगीतं यत्पापं झ-
टिति भवतापं च हरति॥ इदं तद्गङ्गेतिश्रवणरमणीयं खलु
पदं मम प्राणप्रान्ते वदनकमलान्तर्विलसतु ॥८॥ यदन्तः
खेलन्तो बहुलतरसन्तोषभरिता न काका नाकाधीश्वरनग-
रसाकाङ्क्षमनसः॥ निवासाल्लोकानां जनिमरणशोकापह-

रणं तदेतत्ते तीरं श्रमशमनधीरं भवतु नः ॥९॥ न यत्साक्षा-
द्वेदैरपि गलितभेदैरवसितं न यस्मिन् जीवानां प्रसरति
मनोवागवसरः ॥ निराकारं नित्यं निजमहिमनिर्वासिततमो
विशुद्धं यत्तत्त्वं सुरतटिनि तत्त्वं न विषयः॥१०॥ महादानै-
र्ध्यानैर्बहुविधवितानैरपि च यन्न लभ्यं घोराभिः सुविमलत-
पोराशिभिरपि ॥ अचिन्त्यं तद्विष्णोः पदमखिलसाधारण-

तया ददाना केनासि त्वमिह तुलनीया कथय नः ॥११॥
नृणामीक्षामात्रादपि परिहरन्त्या भवभयं शिवायास्ते मूर्तेः
क इह महिमानं निगदतु ॥ अमर्षम्लानायाः परममनुरोधं
गिरिभुवो विहाय श्रीकण्ठः शिरसि नियतं धारयति याम्
॥१२॥ विनिन्द्यान्युन्मत्तैरपि च परिहार्याणि पतितैरवाच्या-
नि व्रात्यैः सपुलकमपास्यानि पिशुनैः ॥ हरन्ती लोकानाम-

नवरतमेनांसि क्रियतां कदाप्यश्रान्ता त्वं जगति पुनेरका
विजयसे ॥१३॥ स्खलन्ती स्वर्लोकादवनितलशोकापहृतये
जटाजूटग्रन्थौ यदसि विनिबद्धा पुरभिदा। अये निर्लोभा-
नामपि मनसि लोभं जनयतां गुणानामेवायं तव जननि
दोषः परिणतः ॥१४॥ जडानन्धान्पङ्गून्प्रकृतिबधिरानु-
क्तिविकलान्ग्रहग्रस्तानस्ताखिलदुरितनिस्तारसरणीन् ॥नि-

ल्पैर्निर्मुक्तानपि च निरयान्तर्निपततो नरानम्ब त्रातुं त्व-
मिह परमं भेषजमसि॥ १५॥ स्वभावस्वच्छानां सहजशिशि-
राणामयमपामपारस्ते मातर्जयति महिमा कोऽपि जगति ॥
मुदा यं गायन्ति द्युतलमनवद्यद्युतिभृतः समासाद्याद्यापि
स्फुटपुलकसान्द्राः सगरजाः ॥१६॥ कृतक्षुद्रैनस्कानथ झ-
टिति सन्तप्तमनसः समुद्धर्तुं सन्ति त्रिभुवनतले तीर्थनिव-

हाः ॥ अपि प्रायश्चित्तप्रसरणपथातीतचरितान्नरान्दूरीकर्तुं त्वमिव जननि त्वं विजयसे ॥१७॥ निधानं धर्माणां किमपि च विधानं नवमुदां प्रधानं तीर्थानाममलपरिधानं त्रिजगतः॥ समाधानं बुद्धेरथ खलु तिरोधानमधियां श्रियामाधानं नः परिहरतु तापं तव वपुः ॥१८॥ पुरो धावंधावं द्रविणमदिरा-घूर्णितदृशां महीपानां नानातरुणतरखेदस्य नियतम्॥ ममै-

वायं मन्तुः स्वहितशतहन्तुर्जडधियो वियोगस्ते मातर्यदिह करुणातः क्षणमपि ॥१९॥ मरुल्लीलालोलल्लहरिलुलिताम्भोजपटलीस्खलत्पांसुव्रातच्छुरणविसरत्कौङ्कुमरुचि ॥ सुरस्त्रीवक्षोजक्षरदगरुजम्बालजटिलं जलं ते जम्बालं मम जननजालं जरयतु ॥२०॥ समुत्पत्तिः पद्मारमणपदपद्मामलनखान्निवासःकन्दर्पप्रतिभटजटाजूटभवने ॥ अथायं

व्यासङ्गो हतपतितनिस्तारणविधौ न कस्मादुत्कर्षस्तव जननि जागर्ति जगति ॥२१॥ नगेभ्यो यान्तीनां कथय तटिनीनां कतमया पुराणां संहर्तुः सुरधुनि कपर्दोऽधिरुरुहे॥ कया वा श्रीभर्तुः पदकमलमक्षालि सलिलैस्तुलालेशो यस्यां तव जननि दीयेत कविभिः ॥२२॥ विधत्तां निःशङ्कं निरवधि समाधिं विधिरहो सुखं शेषे शेतां हरिरविरतं नृत्यतु

हरः ॥ कृतं प्रायश्चित्तैरलमथ तपोदानयजनैः सवित्री कामानां यदि जगति जागर्ति भवती ॥२३॥ अनाथः स्नेहार्द्रां विगलितगतिः पुण्यगतिदां पतन् विश्वोद्धर्त्रीं गदविगलितः सिद्धभिषजम् ॥ सुधासिन्धुं तृष्णाकुलितहृदयो मातरमयं शिशुः सम्प्राप्तस्त्वामहमिह विदध्याः समुचितम् ॥२४॥ विलीनो वै वैवस्वतनगरकोलाहलभरो गता दूता दूरं

क्वचिदपि परेतान्मृगयितुम् ॥ विमानानां व्रातो विदलयति वीथीर्दिविषदां कथा ते कल्याणी यदवधि महीमण्डलमगात् ॥२५॥ स्फुरत्कामक्रोधप्रबलतरसञ्जातजटिलज्वरज्वालाजालज्वलितवपुषां नः प्रतिदिनम् ॥ हरन्तां सन्तापं कमपि मरुदुल्लासलहरिच्छटाचञ्चत्पाथः कणसरणयो दिव्यसरितः ॥२६॥ इदं हि ब्रह्माण्डं सकलभुवनाभोगभ-

वनं तरङ्गैर्यस्यान्तर्लुठति परितास्तिन्दुकमिव ॥ स एष
श्रीकण्ठप्रविततजटाजूटजटिलो जलानां सङ्घातस्तव जन-
नि तापं हरतु नः ॥२७॥ त्रपन्ते तीर्थानि त्वरितमिह
यस्योद्धृतिविधौ करं कर्णे कुर्वन्त्यपि किल कपालिप्रभृ-
तयः॥ इमं तं मामम्ब त्वमियमनुकम्पार्द्रहृदये पुनाना
सर्वेषामघमथनदर्पं दलयसि ॥२८॥ श्वपाकानां व्रातैरमि-

तविचिकित्साविचलितैर्विमुक्तानामेकं किल सदनमेनः परिषदाम् ॥ अहो मामुद्धर्तुं जननि घटयन्त्याः परिकरं तव श्लाघां कर्तुं कथमिव समर्थो नरपशुः ॥२९॥ न कोऽप्येतावन्तं खलु समयमारभ्य मिलितो यदुद्धारादाराद्भवति जगतो विस्मयभरः ॥ इतीमामीहां ते मनसि चिरकालं स्थितवतीमयं सम्प्राप्तोऽहं सफलयितुमम्ब प्रणय

नः ॥३०॥ श्ववृत्तिव्यासङ्गो नियतमथ मिथ्याप्रलपनं कुतर्केष्वभ्यासः सततपरपैशून्यमननम् ॥ अपि श्रावंश्रावं मम तु पुनरेवं गुणगणानृते त्वत्को नाम क्षणमपि निरीक्षेत वदनम् ॥३१॥ विशालाभ्यामाभ्यां किमिह नयनाभ्यां खलु फलं न याभ्यामालीढा परमरमणीया तव तनुः॥ अयं हि न्यक्कारो जननि मनुजस्य श्रवणयोर्ययोर्नान्तर्यात-

स्तव लहरिलीलाकलकलः ॥२२॥ विमानैः स्वच्छन्दं सुर-
पुरमयन्ते सुकृतिनः पतन्ति द्राक्पापा जननि नरकान्तः
परवशाः ॥ विभागोऽयं तस्मिन्नशुभमयमूर्तौ जनपदे न
यत्र त्वं लीलादलितमनुजाशेषकलुषा ॥२३॥ अपि भ्रान्तो
विप्रानविरतमुषन्तो गुरुसतीः पिबन्तो मैरेयं पुनरपिहर-
न्तश्च कनकम् ॥ विहाय त्वय्यन्ते तनुमतनुदानाध्वरजु-

षामुपर्यम्ब क्रीडन्त्यखिलसुरसम्भावितपदाः ॥३४॥ अल-
भ्यं सौरभ्यं हरति सततं यःसुमनसां क्षणादेव प्राणानपि
विरहशस्त्रक्षतहृदाम् ॥ त्वदीयानां लीलाचलितलहरीणां
व्यतिकरात्पुनीते सोऽपि द्रागहह पवमानस्त्रिभुवनम्॥३५॥
कियन्तः सन्त्येके नियतमिह लोकार्थघटकाः परे पूता-
त्मानः कति च परलोकप्रणयिनः॥ सुखं शेते मातस्तव

खलु कृपातः पुनरयं जगन्नाथः शश्वत्त्वयि निहितलोक-
द्वयभरः ॥३६॥ भवत्या हि व्रात्याधमपतितपाखण्डपरिष-
त्परित्राणस्नेहः श्लथयितुमशक्यः खलु यथा ॥ ममाप्येवं
प्रेमा दुरितनिवहेष्वम्ब जगति स्वभावोऽयं सर्वैरपि खलु
यतो दुष्परिहरः ॥३७॥ प्रदोषान्तर्नृत्यत्पुरमथनलीलो-
द्धूतजटातटाभोगप्रेङ्खल्लहरिभुजसन्तानविधुतिः ॥ विल-

क्रीडक्रोडज्जलडमरुटङ्कारसुभगस्तिरोधत्तां तापं त्रिदशत-
टिनीताण्डवविधिः ॥३८॥ सदैव त्वय्येवार्पितकुशलचि-
न्ताभरमिमं यदि त्वं मामम्ब त्यजसि समयेऽस्मिन्सुविषमे॥
तदा विश्वासोऽयं त्रिभुवनतलादस्तमयते निराधारा चेयं
भवति खलु निर्व्याजकरुणा ॥३९॥ कपर्दादुल्लस्य प्रण-
यमिलदर्धाङ्गयुवतेः पुरारेः प्रेङ्खन्त्यो मृदुलतरसीमन्तसर-

णौ ॥ भवान्या सापत्न्यस्फुरितनयनं कोमलरुचा करेणा-
क्षिप्तास्ते जननि विजयन्तां लहरयः ॥४०॥ प्रपद्यन्ते
लोकाः कति न भवतीमत्रभवतीमुपाधिस्तत्रायं स्फुरति
यदभीष्टं वितरसि ॥ शपे तुभ्यं मातर्मम तु पुनरात्मा सुर-
धुनि स्वभावादेव त्वय्यमितमनुरागं विधृतवान् ॥४१॥
ललाटे या लोकैरिह खलु सलीलं तिलकिता तमो हन्तुं

घत्ते तरुणतरमार्तण्डतुलनाम् ॥ विलुम्पन्ती सद्यो विधिलिखितदुर्वर्णसरणिं त्वदीया सा मृत्स्ना मम हरतु कृत्स्नामपि शुचम् ॥४२॥ नरान्मूढांस्तत्तज्जनपदसमासक्तमनसो हसन्तः सोल्लासं विकचकुसुमव्रातमिषतः ॥ पुनानाः सौरभ्यैः सततमलिनो नित्यमलिनान्सखायो नः सन्तु त्रिदशतटिनीतीरतरवः ॥४३॥ यजन्त्येके देवान्कठिनतरसे-

वांस्तदपरे वितानव्यासक्ता यमनियमरक्ताः कतिपये ॥
अहं तु त्वन्नामस्मरणभृतकामास्त्रिपथगे जगज्जालं जाने
जननि तृणजालेन सदृशम् ॥४४॥ अविश्रान्तं जन्मावधि
सुकृतजन्मार्जनकृतां सतां श्रेयः कर्तुं कति न कृतिनः
सन्ति विबुधाः ॥ निरस्तालम्बानामकृतसुकृतानां तु
भवतीं विनामुष्मिँल्लोके न परमवलोके हितकरम् ॥४५॥

पयः पीत्वा मातस्तव सपदि यातः सहचरैर्विमूढैः संरन्तुं क्वचिदपि न विश्रान्तिमगमम् ॥ इदानीमुत्सङ्गे मृदुपवनसञ्चारशिशिरे चिरादुन्निद्रं मां सदयहृदये शायय चिरम् ॥४६॥ बधान द्रागेव द्रढिमरमणीयं परिकरं किरीटे बालेन्दुं नियमय पुनः पन्नगगणैः ॥ न कुर्यास्त्वं हेलामितरजनसाधारणतया जगन्नाथस्यायं सुरधुनि समुद्धार-

समयः ॥४७॥ शरच्चन्द्रश्वेतां शशिशकलशोभालमुकुटां
करैः कुम्भाम्भोजे वरभयनिरासौ च दधतीम् ॥ सुधाधा-
राकाराभरणवसनां शुभ्रमकरस्थितां त्वां ये ध्यायन्त्युद-
यति न तेषां परिभवः ॥४८॥ दरास्मितसमुल्लसद्वदनका-
न्तिपूरामृतैर्भवज्ज्वलनभर्जितानिशमूर्जयन्ती नरान् ॥
चिदेकमयचन्द्रिकाचयचमत्कृतिं तन्वती तनोतु मम शं

त्तनोः सपदि शन्तनोरङ्गना ॥ ४९ ॥ मन्त्रैर्मीलितमौ-
षधैर्मुकुलितं त्रस्तं सुराणां गणैः स्रस्तं सान्द्रसुधार-
सैर्विदलितं गारुत्मतैर्ग्रावभिः ॥ वीचिक्षालितकालि-
याहितपदे स्वर्लोककल्लोलिनि त्वं तापं शमयाधुना
मम भवव्यालावलीढात्मनः ॥ ५० ॥ द्यूते नागेन्द्रकृत्ति-
प्रथमगणफणिश्रेणिनन्दीन्दुमुख्यं सर्वस्वं हारयित्वा

स्वमथ पुरभिदि द्राक्पणीकर्तुकामे ॥ साकूतं हैमवत्या मृदुलहसितया वीक्षितायास्तवाम्ब व्यालोलोल्लासिवल्गल्लहरिनटघटीताण्डवं नः पुनातु ॥५१॥

विभूषितानङ्गरिपूत्तमाङ्गा सद्यः कृतानेकजनार्तिभङ्गा ॥ मनोहरोत्तुङ्गचलत्तरङ्गा गङ्गा ममाङ्गान्यमलीकरोतु ॥५२॥ इमां पीयूषलहरीं जगन्नाथेन

निर्मिताम् ॥ यः पठेत्तस्य सर्वत्र जायन्ते सुख-
सम्पदः ॥५२॥

इति श्रीपण्डितराज-जगन्नाथ-कृता गङ्गालहरी समाप्ता ।

प्राप्तिस्थानम्—चौखम्बा संस्कृत पुस्तकालय, बनारस सिटी ।

इति

गङ्गालहरी

मुद्रकः—

विद्याविलास प्रेस, बनारस सिटी।

१६४८